

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Areena-verkosto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle liittyen lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuihin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutukseen. Areena-verkosto keskittyy lausunnossaan ottamaan kantaa ammatillisen koulutuksen ja kuntataustaisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta. Kuntataustaiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät kattavat noin 80 % kaikesta opiskelijavolyymista.

Lausunnon keskeinen sisältö

Areena-verkosto katsoo, että esitysluonnos tilauskoulutuksesta selkeyttää kuntataustaisten koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjinä. Kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, joten on perusteltua, että ne voivat järjestää lain ammatillisesta koulutuksesta mukaista tilauskoulutusta.

Areena-verkosto ymmärtää kansantaloudellisen näkökulman ja julkisen talouden haasteet, ja sen myötä pitää perusteltuna etsiä uusia rahoituslähteitä ja rajoituksia maksuttomaan koulutukseen. Lukuvuosimaksujen myötä syntyviä tuloja ja kokonaisvaikutuksia on kuitenkin vaikeaa arvioida nykytiedon valossa.

Nuorten ikäluokkien pieneneminen muodostaa keskeisimmän haasteen toisen asteen koulutuksen järjestämisessä tulevina vuosina. Lisäksi ongelma korostuu entisestään väestöään menettävillä alueilla. Vaikutukset voivat olla negatiivisia esimerkiksi pienten kuntien elinvoiman näkökulmasta, jota on tarpeen seurata.

Erityisen tärkeää onkin seurata vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä osaavan työvoiman saatavuuteen eri puolella maata.

Hallituksen tulee olla valmiina reagoimaan, mikäli koulutuksen saatavuus uhkaa heikentyä merkittävästi.

Areena-verkosto pitää tärkeänä, että hallitus selvittää toimenpiteiden vaikutukset kunta- kuntayhtymä ja kuntaomisteisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjiin, jotka vastaavat pääosasta ammatillisen koulutuksen järjestämisestä vastaten myös koulutuksen alueellisesta saatavuudesta ja saavutettavuudesta. On ilmeistä, että vaikutukset kohdistuvat hyvin eri tavoin eri koulutuksen järjestäjiin. Siksi vaikutusten arvioinnin tulee sisältää vaikutusarviot koulutuksen järjestäjiin alueellisesti. Vaikutusten arvioinnin tulee sisältää myös kokonaisarviointi, joka ei rajoitu ainoastaan lukio- ja ammatilliseen koulutukseen vaan esimerkiksi huomioiden korkeakoulut.

Tilauuskoulutus

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauuskoulutusta koskevia ehdotuksia

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallituksen esitysluonnoksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauuskoulutusta siten, että koulutettavina ovat Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa.

Lisäksi säädettäisiin, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauuskoulutusta.

Esityksen myötä suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtion kansalaisten olisi mahdollista osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen vastaavasti kuin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten maiden kansalaisten on mahdollista tällä hetkellä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä ei perisi tilauuskoulutusta järjestäessään maksuja opiskelijalta, vaan koulutuksen maksaisi jatkossakin kokonaisuudessaan tilaaja. Esityksessä ehdotetaan, että tilaaja ei voisi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta, joka on EU/ETA-valtion kansalainen.

Areena-verkosto katsoo, että ehdotus parantaa suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtioiden kansalaisten mahdollisuuksia osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen. Lisäksi ehdotus avaa Suomessa toimiville työnantajille paremmat mahdollisuudet kehittää henkilöstönsä osaamista tilauuskoulutuksena.

Areena-verkoston näkemyksen mukaan esitysluonnos selkeyttää kuntataustaisten koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauuskoulutuksen järjestäjinä. Laissa ammatillisesta koulutuksesta säädettyä tilauuskoulutusta voivat järjestää vain järjestämisluvan omaavat kunnat, kuntayhtymät rekisteröidyt yhteisöt tai säätiöt. Näin ollen on perusteltua, että

kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta.

Areena-verkosto kuitenkin tuo esiin, että tällä hetkellä merkittävällä osalla kuntaomisteisista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on olemassa erillinen yhtiö tilauskoulutusta tai muuta markkinoilla tapahtuvaa toimintaa varten. Tähän asti tulkinnan ollessa epäselvä on yhtiöissä vakiinnutettu toimintaa vuosien ajan olemassa olevan tiedon mukaisesti.

On perusteltua, että kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, koska erityisesti oppivelvollisten koulutukseen liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita voidaan perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 48/2021 vp mukaan antaa vain viranomaiselle. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen, määräaikainen erottaminen, asuntolasta erottaminen sekä opiskeluoikeuden pidättäminen.

Lukuvuosimaksut

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lausuttavana olevassa luonnoksessa ehdotetaan, että EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille säädetään lukuvuosimaksut sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa. Areena-verkosto pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana, mutta haluaa esittää tarkentavia huomioita esityksen vaikutuksiin.

Lukuvuosimaksut eivät koskisi Euroopan talousalueella vakituisesti asuvia kolmansien maiden kansalaisia eikä vakiintuneiden ohjelmien kautta saapuvia vaihto-opiskelijoita, jotka eivät tule suorittamaan koko tutkintoa tai lukion oppimäärää. Myös tilapäistä suojelua saavat rajattaisiin maksullisuuden ulkopuolelle. Suomeen ETA-valtioiden ulkopuolelta pidempiaikaiseen työhön tulevien perheeseen kuuluvat eivät kuuluisi maksullisuuden piiriin, jos heillä olisi ennen opintojen alkua oleskelulupa Suomeen. Näitä Areena-verkosto pitää perusteltuina rajauksina.

Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia.

Areena-verkosto pitää tärkeänä, että muutoksen myötä opiskelijoilta perittävät lukuvuosimaksut olisivat ennakoitavia opiskelijoille koko opiskelujaksiksi eivätkä heilahtelisi kohtuuttomasti.

Areena-verkosto katsoo, että hakemusmaksuja myös toiselle asteelle tulee tarkastella uudestaan, jos hakemusten määrä maksullisuudesta huolimatta pysyy korkealla. Maksut vähentäisivät erityisesti sellaisten henkilöiden määrää, joilla ei ole tosiasiallista aikomusta tai kyvykkyyttä tulla opiskelemaan vähentäen ylimääräistä työmäärää koulutuksen järjestäjiltä.

Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden poistamisen valtionosuusrahoituksen piiristä arvioidaan vähentävän ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitusta 10 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Areena-verkosto huomauttaa, että vähennys on tehtävä vähentämällä järjestämisluvassa olevia opiskelijavuosien enimmäismääriä vastavasti kuin valtionosuusrahoitusta pienennetään. Näin koulutuksen järjestäjät voivat ennakoida sen vaikutuksia toimintaansa ja vähennys on perusteltu.

Opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa, tarvitsevat työperusteisen oleskeluluvan. Näin ollen ne opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa työnteon perusteella myönnetyllä jatkuvalla oleskeluluvalla, eivät tulisi olemaan lukuvuosimaksuvelvollisia. Tämä mahdollistaisi jatkossakin osaavan työvoiman rekrytoinnin ja kouluttamisen suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaiseen tutkintoon tai tutkinnon osaan.

Areena-verkostolla ei ole muihin kohtiin erillisiä huomioita.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

Tietojenvaihto koulutuksen järjestäjien ja Maahanmuuttoviraston välillä

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

AREENA-VERKOSTO

Riikka-Maria Yli-Suomu
puheenjohtaja

Ammatillisen koulutuksen Areena on Kuntaliiton ammatillisen koulutuksen asiantuntijaverkosto ja se edustaa monialaisia kuntataustaisia ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Areenan tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen roolia osana kuntien toimintakokonaisuutta sekä yhteiskunnallista tehtävää.